

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

кафедра правоохоронної діяльності

Логвінова Марія Володимирівна

**ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА І ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ**

Методичні вказівки для підготовки

до семінарських занять

**для здобувачів вищої освіти
ОР «Бакалавр правоохоронної діяльності»**

заочної форми навчання

**спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
ОПП «Правоохоронна діяльність»**

Івано-Франківськ, 2025

Схвалено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 14.01.2025 р.)

Схвалено на засіданні Науково-методичної ради навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ____ від ____ - ____ 2025 р.)

Схвалено на засіданні Вченої ради навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № ____ від ____ 2025 р.)

Логвінова М.В. Гендерна політика і протидія домашньому насильству: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять для здобувачів вищої освіти ОР «Бакалавр» заочної форми навчання спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», ОПП «Правоохоронна діяльність». Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2025.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для студентів заочної форми навчання для підготовки до семінарських занять з нормативної дисципліни «Гендерна політика і протидія домашньому насильству»; до написання модульної контрольної роботи; складання заліку.

В методичних вказівках міститься: передмова, програма навчальної дисципліни; завдання до семінарських занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, перелік питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольні питання для перевірки знань, термінологічні і практичні завдання.

У передмові поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів станом на 01.01.2025 р.

Методичні вказівки призначені для студентів, аспірантів, викладачів.

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Гендерна політика і протидія домашньому насильству» є однією з нормативних дисциплін, предметом вивчення якої є система теоретичних знань та практичних навичок щодо реалізації державної гендерної політики та механізмів протидії домашньому насильству в діяльності правоохоронних органів, а також особливості застосування нормативно-правових актів у цій сфері.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії домашньому насильству, а також вироблення практичних навичок реагування на випадки дискримінації за ознакою статі та домашнього насильства.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- засвоєння базових понять та принципів гендерної рівності;
- оволодіння здобувачами освіти знаннями про: національне та міжнародне законодавство у сфері забезпечення рівних прав; форми та види домашнього насильства; спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству; повноваження правоохоронних органів;
- формування вмінь: ідентифікувати випадки гендерної дискримінації та домашнього насильства; правильно реагувати на звернення та повідомлення; застосовувати заходи протидії; взаємодіяти з компетентними суб'єктами у сфері запобігання насильству;
- набуття практичних навичок: складання процесуальних документів; проведення профілактичної роботи; надання допомоги постраждалим особам; оцінки ризиків у ситуаціях домашнього насильства;
- розвиток професійних якостей: гендерної чутливості; неупередженого ставлення; емпатії до постраждалих осіб; професійної етики при роботі з випадками насильства.

Під час лекцій, семінарських занять, виконання завдань вибіркового компонента (так звані індивідуальні завдання) та самостійної роботи майбутні фахівці права набувають:

(1) загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати

та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

(2) спеціальні, фахові компетентності: усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій; здатність здійснювати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері правоохоронної діяльності; здатність до критичного та системного аналізу правових явищ; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел; здатність визначити придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; здатність у межах своєї компетенції забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особи та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми, незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів; здатність у межах своєї компетенції ефективно забезпечувати публічну (громадську) безпеку та порядок, у тому числі під час масових правопорушень, запобігати та протидіяти домашньому насильству; здатність ефективно застосовувати сучасну техніку та інформаційні технології, використовувати технічні засоби, спеціалізовані інформаційно-пошукові системи, бази та банки даних, а також відповідне програмне забезпечення для захисту прав і свобод людини, власності, суспільних відносин від протиправних посягань; здатність надавати правоохоронні послуги; здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень; здатність визначати особу правопорушника, аналізувати кількісні та якісні показники злочинності; здатність забезпечувати відповідно до посадових обов'язків охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності; здатність правомірно застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми з дотриманням стандартів особистої безпеки, а також надати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу; здатність здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система; здатність забезпечувати кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку держави, об'єктів критичної інфраструктури; здатність забезпечувати охорону державної таємниці та працювати з носіями інформації з обмеженим доступом; здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникла внаслідок усунення

правопорушення; здатність здійснювати взаємодію з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони, у тому числі при усуненні потенційних та реальних загроз державному суверенітету та територіальній цілісності держави.

Опанувавши дисципліну «Гендерна політика і протидія домашньому насильству», студенти повинні володіти такими **програмними результатами навчання**: знати і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності; знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи; використовувати методи та засоби забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку, протидії злочинності, дотримуватися прав і свобод людини і громадянина, здійснювати заходи щодо попередження та припинення нелегальної (незаконної) міграції та інших загроз національній безпеці держави; контролювати в межах повноважень стан дотримання фізичними та юридичними особами вимог дозвільної системи, правил дорожнього руху, а також інших вимог законодавства у сфері правопорядку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

У відповідності до навчального плану «Гендерна політика і протидія домашньому насильству» є нормативною дисципліною. Форма підсумкового контролю знань – залік.

При підготовці до семінарських занять з усіх тем силабусу студентам рекомендується опрацювати наступний загальний перелік нормативних джерел, академічних видань, правозастосовчих матеріалів та інформаційних ресурсів:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року в редакції станом на 20.11.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 року № 1207-VII в редакції станом на 19.05.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 року в редакції станом на 19.12.2024 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
5. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. в редакції станом на 16.08.2024 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон від 18.03.2004 року № 1618-IV в редакції станом на 01.01.2025 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

Академічні видання, фахова література, наукові публікації

1. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навчальний посібник / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемировська ; за заг. ред. А. Б. Благої. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с.
2. Бовуар Сімона де. Друга стаття: У 2 т. Київ : Основи, 1994-1995. Т.1. 1994. 390 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/de_Bovuar_Simona/Druha_stat_Tom_1.pdf?; Т.2. 1995. 392 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/de_Bovuar_Simona/Druha_stat_Tom_2.pdf
3. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. Київ, Видавництво «Заповіт», 2016. 244 с. URL: <https://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>

4. Гендерні студії у вищій школі: сучасні виклики та досягнення : матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, м. Львів, 5 вересня – 16 жовтня 2022 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 120 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5075/1/Гендерні%20студії%20у%20вищій%20школі.pdf> Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг.ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Сусллова. Київ, 2020. 186 с. URL : https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/genderna_polityka_v_normatyvno-pravovyh_dokumentah.pdf
5. Гендерний вимір внутрішнього переміщення: юридичні інструменти захисту : методичне керівництво / Катерина Буряковська, Олена Уварова, Марія Ясеновська. Харків, 2020. 66 с. URL: https://publicalternative.com.ua/wp-content/files/gender_jurist_net.pdf
6. Запобігання і протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. Київ: ФОП Нічога С.В. 2020. 196 с. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/posibnyk_protydiya-nasyilstvu_-dodatok.pdf
7. Запобігання та протидія насильству: Методичні рекомендації. Київ, 2018. 86 с. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf>.
8. Індекс гендерної рівності для України. К., 2025. URL: https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/gender_index_ukr_web.pdf
9. Кімел М. Гендероване суспільство. Київ : Сфера, 2003. 490 с. URL : http://www.insight-ukraine.org/uploads/files/genderovane_suspil_sm.pdf.
10. Людина, суспільство, держава: гендерний вимір. Колективна монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2024. с. URL:
11. Марцинюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017. 256 с.
12. Марцинюк Т. Чому не варто боятися фемінізму. Київ: Комора, 2018. 328 с.
13. Оглядове дослідження щодо закордонного досвіду з деяких питань запобігання та протидії домашньому насильству. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33326.pdf>
14. Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, М. Козир, Л. Компанцевої, К. Левченко, М. Скорик, О. Сусловой. Київ : «Вістка», 2021. 170 с. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Словник-Європейського-інституту-з-гендерної-рівності-1.pdf>
15. Уварова О.О., Данейко К.К. Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні : навчальний посібник. Харків, 2019. 116 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/III_2.pdf
16. Ярош О., Пашкова Н., Перепелюк А. Чоловіки як союзники. Київ, 2022. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2022/02/men-as-allies-manual-web.pdf>

Матеріали правозастосовчої практики

1. Стефанів Н. Судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з домашнім насильством. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/Stefaniv-Nadiya_Presentation_September_16_2022_UKR-1.pdf

Інформаційні ресурси

1. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/>
2. Електронна бібліотека Української асоціації жіночої історії. URL: <https://www.womenhistory.org.ua/index.php/elektronni-resursi/16-elektronna-biblioteka>
3. Процедури надання надання статусу постраждалої особи від СНПК. URL: <http://surl.li/ggyfb>
4. Сексуальне насильство під час збройних конфліктів: загальний огляд. Аналітичний центр ЮрФем. URL: <http://surl.li/galav>
5. Центр гендерної культури. URL: <https://www.genderculturecentre.org/about-us/>

Відеоматеріали

1. Домашнє насильство: юридичні права постраждалих. <https://www.youtube.com/watch?v=fsH4G1QzAcs>
2. Домашнє насильство: відповіді на поширені запитання. https://www.youtube.com/watch?v=NQ8_SLeOVw
3. Гендерно зумовлене насильство. Протидія домашньому насильству. <https://www.youtube.com/watch?v=RHgwlPwB2U>
4. Що таке гендерна рівність і гендерні стереотипи? <https://www.youtube.com/watch?v=faOaa-sgELE>
5. Як правоохоронці документують сексуальне насильство під час війни. Інтерв'ю з Катериною Павліченко (заступниця Міністра внутрішніх справ України). Ведуча: Яна Брензей. Перегляд за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=IOiQxt7l7Ys&t=9s>

Студенти заочної форми навчання мають можливість одержати залік автоматично за умови відвідування всіх семінарських занять, активної участі під час опитування та проходження навчання на онлайн-платформах.

Студент/ка впродовж семестру на свій вибір має можливість пройти навчання на двох онлайн-платформах, при цьому один курс має відповідати тематиці гендеру, а другий – протидії домашньому насильству. На останньому семінарському занятті студент/ка подає керівниці курсу відповідно 2 сертифікати.

Перелік онлайн-платформ для контролю самостійної роботи:

1. Освітній проєкт з протидії домашньому насильству «Дім (не)безпеки». URL: <https://ed-era.com/projects/nonviolence/>
2. Онлайн-курс «Порядок денний «Жінки, мир, безпека» - про виконання резолюції 1325 та сприяння гендерній рівності. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4074>

3. Он-лайн курс «Я знаю гендер» на платформі Прометеус. URL: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:UNW+GENDER101+2020_T3/home

4. Відеокурс «Права жінок у моїй громаді: виклики війни». URL: <https://jurfemosvita.com/courses/pzmhwar/>

5. Відеокурс «Подолати бар'єри: право жінок, які живуть із ВІЛ, на захист»: URL: <https://jurfemosvita.com/courses/bbarrier/>

6. Відеокурс «Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом: правове регулювання та практика». URL: <https://jurfemosvita.com/courses/snpkpr/>

7. Онлайн-курс «Запобігання та протидія домашньому насильству: механізм впровадження в територіальних громадах». URL: <https://course.la-strada.org.ua/new/1/index.html#/>

8. Базові знання про гендер. Що не так з гендерними стереотипами та як можна з ними боротися? URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/basic-knowledge-about-gender>

9. Онлайн-інструменти протидії домашньому насильству. Як розпізнати ознаки домашнього насильства та не стати його жертвами. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/countering-domestic-violence>

10. Онлайн-курс Ради Європи на навчальній онлайн-платформі HELP «Гендерна рівність та гендерний мейнстрімінг». URL: <https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=7514>

11. Онлайн-курс Ради Європи на навчальній онлайн-платформі HELP (освіта в галузі прав людини для юристів) «Насильство стосовно жінок і домашнє насильство (для працівників правоохоронних органів)». URL: <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=2487>

ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА І ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ»

ТЕМА 1. *Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції*

Поняття статі, гендеру та гендерної ідентичності.

Гендерні стереотипи та їх вплив на суспільство. Гендерні стереотипи в правоохоронній діяльності.

Принцип рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

Гендерна дискримінація: поняття, прояви та наслідки. Концепція гендерної рівності в сучасному суспільстві. Історичний розвиток концепції гендерної рівності. Сучасні підходи до розуміння гендерної рівності.

Сучасні гендерні виклики в Україні: 2020-2025 роки.

ТЕМА 2. *Міжнародні та національні документи з питань гендерної рівності*

Міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), прийнята 1979 році на Генеральній Асамблеї ООН. Пекінська декларація та Платформа дій. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». Стамбульська конвенція 2011 р.

Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2014-2017 рр., 2018-2023 рр. та 2024-2029 рр. [Директива Ради 79/7/ЕЕС про поступове впровадження принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок у питаннях соціального забезпечення](#) (1978). [Директива Ради 92/85/ЕЕС про запровадження заходів заохочення покращення безпеки праці вагітних працівниць і тих, які нещодавно народили дитину](#) (1992). [Директива Ради 2004/113/ЕС про імплементацію принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок у доступі та постачанні товарів і послуг](#) (2004). [Директива 2006/54/ЕС про рівні ставлення до чоловіків і жінок у питаннях зайнятості та професійної діяльності \(перероблена\)](#) (2006). [Директива 2010/41/ЕС про застосування принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок, які займаються самозайнятою діяльністю](#) (2010). [Директива 2019/1158 про баланс між роботою та особистим життям для батьків і опікунів та про скасування Директиви Ради 2010/18/ЕС](#) (2019). [Директива 2023/970 щодо рівної оплати праці](#) (2023).

Імплементація міжнародних норм у національне законодавство.

Практика ЄСПЛ щодо гендерної дискримінації.

Національне законодавство України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закони України: «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005), «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (2013), «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2018).

Державні програми та стратегії забезпечення гендерної рівності.

ТЕМА 3. *Гендерна політика у сучасній Україні: поняття, складові елементи, правові та інституційні засади*

Поняття політики. Поняття та переваги гендерної політики. Вплив європейських та світових організацій на формування гендерної політики. Нормативно-правові основи забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. Проблеми законодавчого забезпечення гендерної політики в Україні. Гендерні дослідження як показник формування гендерної політики.

Принципи державної гендерної політики. Інституційні механізми реалізації гендерної політики в Україні.

Методи реалізації гендерної політики в масштабі держави. Гендерно-правова експертиза законодавства. Інструменти реалізації гендерної політики. Гендерний мейнстримінг. Гендерне квотування. Феміністична мовна реформа. Моніторинг та оцінка ефективності гендерної політики.

Гендерно-чутливий підхід у професійній діяльності правоохоронних органів.

ТЕМА 4. *Виявлення та реагування на випадки дискримінації за ознакою статі*

Поняття та види дискримінації.

Поняття та форми дискримінації за ознакою статі. Нормативно-правове визначення дискримінації за ознакою статі. Пряма та непряма дискримінація. Сексуальні домагання як форма дискримінації. Дискримінаційні практики у різних сферах (праця, освіта, публічний простір).

Механізми захисту від дискримінації. Міжнародні механізми захисту (ЄСПЛ, Комітет ООН). Національні механізми захисту (суд, омбудсмен, урядова уповноважена, державні органи та органи місцевого самоврядування). Роль правоохоронних органів у захисті від дискримінації. Громадські організації та їх роль у протидії дискримінації.

Превентивні заходи щодо запобігання дискримінації. Інформаційно-просвітницька діяльність. Гендерний аудит. Розробка антидискримінаційних політик. Освітні програми.

Алгоритм дій при виявленні дискримінації.

Відповідальність за дискримінацію за ознакою статі. Адміністративна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність. Кримінальна відповідальність. Дисциплінарна відповідальність.

ТЕМА 5. *Домашнє насильство: поняття, ознаки, види*

Поняття домашнього насильства, його відмінність від «конфлікту», «сварки». Ознаки домашнього насильства. Види домашнього насильства. Фізичне насильство. Психологічне насильство. Сексуальне насильство. Економічне насильство.

Гендерні аспекти домашнього насильства.

ТЕМА 6. *Нормативно-правове регулювання протидії домашньому насильству*

Основні принципи державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Міжнародні стандарти та зобов'язання України.

Стамбульська конвенція 2011 р. та її значення для України.

Інші міжнародні документи, що регулюють питання протидії домашньому насильству. Загальна декларація прав людини. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (1949 р.). Декларація про викорінення насильства щодо жінок (1993 р.) та інші. Порівняльний аналіз законодавства України з міжнародними стандартами.

Історичний розвиток законодавства України у сфері протидії домашньому насильству. Етапи становлення законодавства. Основні зміни та доповнення до законодавчих актів.

Сучасний стан нормативно-правового регулювання протидії домашньому насильству. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення. Інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти.

ТЕМА 7. Система суб'єктів протидії домашньому насильству

Державні органи та установи в системі суб'єктів протидії домашньому насильству. Міністерство соціальної політики України як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та допомоги постраждалим від СНПК. Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України. Місцеві державні адміністрації, їх структурні підрозділи з питань сім'ї, служби у справах дітей, органи управління освітою, органи охорони здоров'я тощо.

Органи місцевого самоврядування, у тому числі виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад та їх структурні підрозділи з питань сім'ї, служби у справах дітей, органи управління освітою, органи охорони здоров'я.

Центри з надання безоплатної правничої допомоги. Суди. Прокуратура.

Загальні служби підтримки постраждалих осіб (центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка), центри соціально-психологічної допомоги, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб (притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від домашнього насильства, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від домашнього насильства).

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Міжвідомча взаємодія суб'єктів протидії домашньому насильству.

ТЕМА 8. Особливості роботи правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству

Основні законодавчі акти, що регулюють діяльність правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству: Конституція України, Закон України «Про запобігання та

протидію домашньому насильству», Кримінальний кодекс України (ст. 126⁴), Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 39¹, ст.ст. 173², 173⁶, 173⁷, 173⁸), Кримінальний процесуальний кодекс України (щодо особливостей розгляду справ, пов'язаних із домашнім насильством), Закон України «Про Національну поліцію» (щодо повноважень поліції у сфері протидії домашньому насильству) та інші.

Алгоритм дій поліції у разі звернення про факт домашнього насильства (виклик, оцінка ситуації, складання протоколу, винесення припису тощо). Процедура оцінки ризиків вчинення домашнього насильства. Механізми захисту постраждалих осіб (кризові центри, притулки, консультації).

Види профілактичної роботи поліції щодо запобігання насильству в сім'ї.

Співпраця поліції з соціальними службами, прокуратурою, судами та іншими установами.

ТЕМА 9. *Захист дітей від домашнього насильства*

Поняття та види домашнього насильства щодо дітей. Нормативно-правові акти, що регулюють захист дітей від домашнього насильства (Конвенція ООН про права дитини, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Сімейний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення тощо).

Повноваження правоохоронних органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству щодо дітей. Претентивні заходи щодо захисту дітей.

Алгоритм дій правоохоронців у разі виявлення випадків насильства над дитиною. Повноваження органів опіки та піклування, соціальних служб, судів та інших установ у захисті прав дітей. Взаємодія з закладами освіти.

Відповідальність осіб, які вчиняють домашнє насильство щодо дітей.

ТЕМА 10. *Практичні аспекти протидії домашньому насильству, насильству стосовно жінок, сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, в умовах воєнного стану*

Вплив воєнного стану на проблему домашнього насильства, насильства стосовно жінок, сексуального насильства щодо дівчат, жінок/хлопців, чоловіків.

Використання сексуального насильства як воєнного злочину (практика міжнародних трибуналів).

Особливості реагування правоохоронних органів на прояви насильства в умовах воєнного стану. Алгоритм дій поліції при отриманні повідомлення про домашнє насильство, насильство стосовно жінок, сексуальне насильство щодо дівчат, жінок/хлопців, чоловіків. Застосування термінових заборонних приписів та заходів невідкладного реагування.

Взаємодія поліції з іншими суб'єктами протидії насильству. Роль судів, прокуратури, соціальних служб, медичних установ у протидії насильству.

Захист жінок та дітей, які перебувають у центрах для внутрішньо переміщених осіб.

Взаємодія з громадськими організаціями, міжнародними правозахисними структурами.

Практичні механізми захисту постраждалих. Гарячі лінії, кризові центри, притулки для жінок. Право на безоплатну правову допомогу для постраждалих. Програми реабілітації та підтримки (психологічна, юридична, соціальна допомога).

Процедура отримання статусу постраждалої особи від сексуального насильства. Надання репарацій постраждалим і членам їхніх сімей.

Відповідальність за сексуальне насильство та домашнє насильство. Кримінальна та адміністративна відповідальність кривдників. Міжнародні механізми переслідування злочинів, пов'язаних із воєнним сексуальним насильством.

Судова практика розгляду справ щодо сексуального та домашнього насильства в умовах воєнного стану.

ТЕМА 11. Досвід європейських країн у сфері протидії домашньому насильству

Загальні підходи європейських країн до протидії домашньому насильству. Законодавчі ініціативи щодо криміналізації домашнього насильства. Політика «нульової толерантності» до домашнього насильства. Вплив Стамбульської конвенції на правові реформи в Європі. Гендерні аспекти у протидії домашньому насильству.

Запобігання домашньому насильству в європейських державах. Освітні кампанії щодо підвищення правової обізнаності населення. Роль громадських організацій та соціальних служб у боротьбі з насильством. Робота гарячих ліній та кризових центрів. Програми реабілітації для кривдників.

Захист постраждалих осіб. Надання тимчасового житла та матеріальної допомоги. Психологічна, юридична та медична підтримка. Спеціалізовані центри підтримки для жінок і дітей. Державні програми допомоги постраждалим особам.

Відповідальність кривдників. Види покарання за домашнє насильство (кримінальна, адміністративна відповідальність). Системи моніторингу (електронні браслети, заборонні приписи). Обов'язкові корекційні програми для кривдників.

Взаємодія правоохоронних органів та судової системи в європейських країнах. Особливості діяльності спеціалізованих судів із розгляду справ про домашнє насильство. Підходи до збору доказів та ведення кримінальних справ. Поліцейські програми швидкого реагування на випадки насильства. Використання міжвідомчих груп для запобігання повторним актам насильства.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема: Міжнародні та національні документи з питань гендерної рівності (2 год.)

Ключові напрямки опрацювання

Законодавство щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків можна систематизувати на:

(1) міжнародно-правові договори, що їх ратифікувала Україна і що є частиною національного законодавства. Їхні норми мають пріоритетну силу перед нормативно-правовими актами, ухваленими на національному рівні;

(2) нормативно-правові акти, які містять загальні норми, визначають стратегічні й концептуальні питання, що пов'язані з формуванням і реалізацією гендерної політики. До них належать закони, державні стратегії, програми і плани, затверджені указами Президента України, постановами чи розпорядженнями Кабінету Міністрів України.

Студенти мають розуміти, що міжнародне регулювання, спрямоване на забезпечення гендерної рівності, відіграє роль стандартів, до яких необхідно прагнути кожній державі у своїй правовій діяльності. Під міжнародними стандартами розуміють конкретні міжнародно-правові приписи в галузі забезпечення гендерної рівності.

Міжнародні нормативні акти – конвенції, декларації, пакти – містять дві групи стандартів у галузі правового захисту людини, такі як: права і свободи людини і громадянина та обмеження прав. Найбільш потужну групу міжнародно-правових стандартів складають права і свободи людини і громадянина.

На сьогодні Україна підписала та ратифікувала достатньо базових міжнародних актів щодо соціальних прав людини, проте більшість з цих актів є рамковими та передбачають досить гнучкі соціальні стандарти, орієнтовані на держави з різним рівнем соціального та економічного розвитку

Стандарти гендерної рівності визначено в Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та у Факультативному протоколі до неї, в Пекінській декларації та у Платформі дій, ухвалених на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 р., в резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» та в пов'язаних із нею резолюціях Ради Безпеки ООН, у Стратегії гендерної рівності Ради Європи, в інших документах із питань гендерної рівності, ухвалених на рівні ООН, Ради Європи, ОБСЄ, ЄС, НАТО.

Основними актами в українському законодавстві з питань гендерної рівності є Конституція України, Закони України: «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Розвиток гендерного законодавства в Україні відбувається досить швидкими темпами. Одним із головних досягнень є створення нормативно-правової бази з питань гендерної рівності, яка поступово приводиться у відповідність до міжнародних стандартів.

Питання для обговорення:

1. Гендерна рівність у стратегіях міжнародних та європейських інституцій.
2. Національне законодавство України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
3. Державні програми та стратегії забезпечення гендерної рівності.
4. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».

Термінологічні завдання: гендер, гендерна рівність, гендерна стратегія, гендерні стереотипи, держава, дискримінація, міжнародні договори, міжнародні стандарти, Національна поліція України, принцип недискримінації як міжнародний стандарт, принцип рівних прав як міжнародний стандарт, принцип рівних можливостей як міжнародний стандарт, пряма дискримінація, непряма дискримінація, множинна дискримінація, рівні можливості жінок і чоловіків, рівні права жінок і чоловіків, стать

Методичні завдання:

(законспектувати у зошиті для підготовки до семінарських занять)

1. У формі таблиці проілюструйте:

- (1) міжнародні гендерні норми та стандарти у сфері праці – національні гендерні норми у сфері праці;
- (2) міжнародні стандарти щодо поєднання зайнятості і сімейних обов'язків – національні норми щодо поєднання зайнятості і сімейних обов'язків.

Кейс-стаді (вирішення ситуативного завдання передбачає обґрунтування з позицій нормативного та правозастосовного підходів)

Кейс 1. Моделювання ситуацій прийому заяв від різних категорій громадян:

- Молода жінка
- Літній чоловік
- Представник етнічної меншини
- Особа з інвалідністю

Завдання до кейсу: продемонструвати однаково професійний підхід до всіх заявників.

Кейс 2. Практичне застосування норм законодавства

Ситуація: В місті «N» працівницю правоохоронного органу не допускають до підвищення на керівну посаду через її стать.

Питання до кейсу:

1. Визначте, які міжнародні та національні правові акти було порушено.
2. Сформулюйте правову позицію для оскарження такого рішення в суді.

Кейс 3. Практичне застосування норм законодавства

Ситуація: Л. працює на кафедрі іноземних мов в університеті, пише наукову роботу, має двохрічну доньку. На кафедрі отримали інформацію про наукову конференцію у Польщі, на якій будуть, зокрема, розглядатися питання, пов'язані із темою її наукової роботи. Л. виявила бажання поїхати на конференцію та попросила скерувати її у відрядження на конференцію. Однак завідувач кафедри відмовив у задоволенні клопотання, обґрунтовуючи відмову наявністю у Л. дитини віком до 3 років і положенням ст. 176 Кодексу законів про працю України. На конференцію поїхав працівник К. (чоловік), в якого також є маленька дитина.

Питання до кейсу:

- (1) Чи існує різниця у ставленні до осіб, які перебувають в аналогічних ситуаціях, залежно від статі, до якої вони належать?
- (2) Чи зазнала Л. обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами через свою стать?
- (3) Чи в результаті такого поводження одна особа виявляється в менш вигідному становищі, ніж інша?

Міжнародні стандарти, нормативно-правові акти, фахова література:

1. Міжнародні документи у сфері забезпечення гендерної рівності та запобігання насильству щодо жінок, підписані та ратифіковані Україною URL: <https://www.genderculturecentre.org/wp-content/uploads/2018/04/documents-Mizhnarodni-dokumenti-ratifikovani-Ukrainoyu.pdf>

2. Цілі сталого розвитку ООН до 2030 року, визначені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р. № 70/1

3. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy>.

4. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2024–2029 роки. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/council-of-europe-gender-equality-strategy-for-2024-2029-available-in-ukrainian>

5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони

7. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. в редакції станом на 03.05.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року в редакції станом на 20.11.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

9. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

10. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: Указ Президента України від 21.09.2020 р. № 398/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>

11. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні: Указ Президента України від 3.12. 2020 р. №533/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>

12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку»: Указ Президента України від 14.05.2021 р. № 225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>

13. Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04. 2018 р. № 273. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF#Text>

14. Питання проведення гендерно-правової експертизи : постанова Кабінету Міністрів України від 28 листоп. 2018 р. № 997. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pitannya-provedennya-genderno-pravovoyieksptizi>.

15. Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 5.09.2018 р. № 634-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-%D1%80#Text>

16. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10. 2020 р. № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>

17. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. № 1578. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-%D1%80#Text>

18. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів : наказ Міністерства соціальної політики України від 7 лют. 2020 р. № 86. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5674.html?PrintVersion>.

19. Жінки. Мир. Безпека : інформ.-навч. посіб. / кол. авт. Київ, 2017. 264 с.

20. Камінська Н. В., Романова Н. В. Реалізація політики гендерної рівності ООН в секторі безпеки і оборони України. Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони

України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2018 р.). URL: <http://www.indo.knu.ua/index.php/ua>.

21. Камінська Н., Романова Н. Діяльність Організації з безпеки і співробітництва в Європі у сфері гендерної рівності. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 23 листоп. 2018 р.). Львів : ННПП НУ Львів. Політехніка, 2018. С. 144–147.

22. Оцінка гендерного впливу на Сектор безпеки та оборони України, проведена 23 вересня 2017 року програмою «ООН Жінки» в Україні в рамках глобального проєкту структури «ООН Жінки» «Глобальні можливості для жінок, миру та безпеки: Від резолюцій до відповідальності та лідерства». С. 1–21. URL: <http://www2.unwomen.org>.

23. Перелік завдань командира, що стосуються запобігання сексуальному насильству / Міністерство оборони США. URL: <http://www.sapr.mil/public.pdf>.

24. Свешнікова М. М., Камінська Н. В. Правові та інституційні засади гендерної політики Європейського Союзу: досвід для України. Захита прав человека : материалы науч.-практ. конф. (Комрат, Молдова, 26 окт. 2017 г.). Комрат, 2018. С. 215–219.

Фільмотека:

1) **Чого хочуть жінки** – американський романтичний комедійний фільм з елементами фантастики, режисера Ненсі Майєрс, виготовлений у 2000 р. У головних ролях: Мел Гібсон і Гелен Гант. https://uakino.me/filmy/genre_comedy/833-chogo-hochut-zhnki.html

2) **Суфражистка** – б іританський історико-драматичний фільм 2015 року Сари Геврон про зародження суфражистського руху наприкінці XIX — на початку XX ст. та життя його ключових представниць: лідерки суфражисток Еммелін Панкгерст, трагічну загибель Емілі Девісон. У головних ролях: Кері Малліган, Гелена Бонем Картер, Брендан Глісон, Енн-Мері Дафф, Бен Вішоу та Меріл Стріп. https://uakino.me/filmy/genre_drama/5290-sufrazhistka.html

3) **Жінки, які вплинули на долю України** (серія документальних сюжетів)

https://www.youtube.com/watch?v=3hY_Q16KcAI&ab_channel=Упошукахістини

4) **Янголи із залізними зубами** – США американський драматичний біографічний фільм 2004 року режисерки Каті фон Гарнієр. <https://uakino-bay.net/30774-angeli-iz-zaliznimi-zubami.html>

5) **Посмішка Мони Лізи** – кінофільм 2003 року студії Columbia Pictures за мотивами роману Мюріел Спарк «Найкращі роки міс Джін Броуді». Фільм про спроби сміливої викладачки йти проти системи і виховувати в студентках віру в більш світле майбутнє; фільм про доступ жінок до освіти та сенсу вищої освіти для жінок в 1950-ті роки в США. https://uakino.me/filmy/genre_drama/2846-posmshka-moni-lzi.html

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: Особливості роботи правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству (2 год.)

Ключові напрямки опрацювання

Під час підготовки до заняття студенти мають ознайомитися з основними законодавчими актами, що регулюють діяльність правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству: Конституція України, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Кримінальний кодекс України (ст. 126¹), Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 39¹, ст.ст. 173², 173⁶, 173⁷, 173⁸), Кримінальний процесуальний кодекс України (щодо особливостей розгляду справ, пов'язаних із домашнім насильством), Закон України «Про Національну поліцію» (щодо повноважень поліції у сфері протидії домашньому насильству) та інші.

Вивчаючи цю тему, студенти повинні звернути увагу на алгоритм дій поліції у разі звернення про факт домашнього насильства (виклик, оцінка ситуації, складання протоколу, винесення припису тощо); процедуру оцінки ризиків вчинення домашнього насильства; механізми захисту постраждалих осіб (кризові центри, притулки, консультації); види профілактичної роботи поліції щодо запобігання насильству в сім'ї; співпрацю поліції з соціальними службами, прокуратурою, судами та іншими установами.

Рекомендується ознайомитися з рішеннями судів щодо притягнення до відповідальності за домашнє насильство. Наприклад, вивчити конкретні судові справи, де застосовувалися термінові заборонні приписи або обмежувальні приписи.

Студенти мають критично оцінювати ефективність чинного законодавства та практичні аспекти діяльності поліцейських уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України у сфері протидії домашньому насильству.

Питання для обговорення:

1. Правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії домашньому насильству в Україні.
2. Основні функції та повноваження уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України у запобіганні та протидії домашньому насильству.
3. Особливості реагування на повідомлення про домашнє насильство.
 - 3.1. Алгоритм дій правоохоронців під час реагування на випадки домашнього насильства.
 - 3.2. Проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства.
 - 3.3. Особливості документування фактів домашнього насильства.

3.4. Заходи, які застосовують правоохоронні органи для захисту постраждалих від домашнього насильства.

3.5. Особливості роботи з дітьми, які стали жертвами домашнього насильства.

4. Особливості роботи з кривдниками.

5. Взаємодія поліції з іншими суб'єктами (центрами соціальних служб, судами, прокуратурою, медичними закладами) у сфері протидії домашньому насильству.

Термінологічні завдання: кривдник; обмежувальний припис стосовно кривдника; особа, яка постраждала від домашнього насильства; оцінка ризиків; програма для кривдника; програма для постраждалої особи; профілактичний облік; терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

Кейс-стаді (вирішення ситуативного завдання передбачає обґрунтування з позицій нормативного та правозастосовного підходів)

Кейс 1. М. та його історія

М., 26-річний чоловік, звернувся до дільничного офіцера поліції зі скаргою на свою співмешканку, О. За його словами, вона систематично вчиняє щодо нього психологічне та економічне насильство: ображає, принижує, контролює його витрати, забороняє спілкуватися з друзями та родиною. Останнім часом до психологічного насильства додалося й фізичне – О. накинулася на М., коли він намагалася піти з дому.

М. не знає, що робити. Хвилюється, що О. може завдати шкоди не тільки йому, але й собі.

Питання/завдання до кейсу:

(1) Визначте, які види домашнього насильства мають місце у цій ситуації. Хто кривдник і жертва?

(2) Які інші суб'єкти протидії домашньому насильству необхідно залучити до допомоги М.?

(3) Яку допомогу можна надати М. на різних етапах? (термінову, психологічну, юридичну тощо).

(4) Чи достатньо повноважень у дільничного офіцера поліції для ефективного реагування на такі випадки?

(5) Як можна відобразити міжвідомчу взаємодію суб'єктів протидії домашньому насильству в кейсі «М. та його історія»?

(6) Які інформаційні системи можуть бути використані для покращення міжвідомчої взаємодії?

Кейс 2. О. за допомогою додатку «Крила» викликала поліцейських уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України у сфері протидії домашньому насильству. Вона повідомила, що стала жертвою сексуального насильства свого чоловіка. При приїзді екіпажу поліції О. розповіла, що чоловік систематично

погрожує їй фізичною розправою, обмежує у фінансах, контролює її пересування. Жінка заявила, що вже неодноразово викликала поліцію, але щоразу після профілактичних бесід із чоловіком ситуація повторюється.

Поліцейський склав протокол про адміністративне правопорушення та виніс терміновий заборонний припис. Однак через кілька днів чоловік порушив цей припис, продовжив погрози, і О. знову звернулася до правоохоронців.

Питання/завдання до кейсу:

(1) Визначте правову кваліфікацію дій чоловіка відповідно до чинного законодавства України.

(2) Які заходи можуть бути застосовані до кривдника відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»?

(3) Які органи та установи залучені до захисту постраждалих від домашнього насильства, і яку роль у цьому процесі відіграють правоохоронні органи?

(4) Які види юридичної відповідальності передбачені за домашнє насильство?

(5) Які подальші дії має вжити поліція у разі повторного звернення потерпілої?

Нормативно-правові акти, фахова література:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. в редакції станом на 19.12.2024 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. в редакції станом на 16.08.2024 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, затв. наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України №369/180 від 13.03.2019 р. в редакції станом на 25.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

4. Бакаїм М.В. Національна поліція України як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Європейські перспективи*. № 2. 2020. С. 150-155. URL: <https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/150- Bakayim.pdf>

5. Легеза Є. Правове регулювання діяльності національної поліції України щодо протидії насильству в сім'ї. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. (3). С. 202–208. URL: <https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/592>

6. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/1/93319.pdf>

7. Черпаха К. Практичний посібник для поліцейських «Протидія насильству стосовно жінок та домашньому насильству». 3-є видання. 1 листопада 2023 р. URL: <https://rm.coe.int/ukr-2024-police-manual-final-ukr-web/1680aee3d8>

Медіа ресурс

1. Гендерно зумовлене насильство. Протидія домашньому насильству.
<https://www.youtube.com/watch?v=RHgwlePwB2U>
2. Домашнє насильство: відповіді на поширені запитання.
https://www.youtube.com/watch?v=NQ8_SLeOVw
3. Домашнє насильство: юридичні права постраждалих.
<https://www.youtube.com/watch?v=fsH4G1QzAcs>

Фільмотека:

1. «З мене досить!» Фільм режисера [Джоеля Шумахера](#), знятий у 1993 році. В головній ролі [Майкл Дуглас](#). http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/11144-z-mene-dosyt.html
2. Скарб. [Американська](#) фільм-драма 2009 р. режисера [Лі Деніелса](#). Історія домашнього насильства з боку виглядає, як «всього лише» проблемна поведінка дитини – нестриманість (в їжі або статеві), лінощі, похмурий чи запальний характер. Але..
http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/4141-skarb.html
3. **Скляний замок** – біографічна драма 2017 року, знятий за однойменною книгою Джаннетт Воллс. Фільм показує реальне життя авторки та її сім'ї, яке проходило у постійних переїздах та бідності. Форма насильства, про яку говорять рідше за все – неглект, тобто зневага до базових потреб членів сім'ї, які від тебе зараз або взагалі залежні. Фільм «Скляний замок» розповідає про життя дітей в сім'ї, яка наскільки гналась за мрією, що повністю відкидала все земне – зокрема, потребу дітей в їжі, одязі, безпеці чи банальному душі. <https://film-ua.com/7819-sklyaniy-zamok-2017.html>
4. **Життя цього хлопця. Правдива історія**, 1993.
https://uakino.me/filmy/genre_drama/18153-zhittya-cogo-hlopця-pravdiva-storya.html

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: Досвід європейських країн у сфері протидії домашньому насильству
(2 год.)

Ключові напрямки опрацювання

Домашнє насильство є серйозною соціально-правовою проблемою, що потребує ефективних механізмів запобігання та реагування. В європейських країнах сформовано комплексні підходи до протидії цьому явищу, які включають законодавчі ініціативи, профілактичні програми та міжвідомчу співпрацю.

Під час семінарського заняття студенти мають вивчити міжнародний досвід у сфері протидії домашньому насильству, проаналізувати законодавчі моделі європейських країн, оцінити ефективність їхніх механізмів та розглянути можливість адаптації цих практик в Україні.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні стандарти протидії домашньому насильству.
2. Успішні практики європейських країн.
3. Програми для кривдників.
4. Системи захисту постраждалих осіб.
5. Можливості адаптації європейського досвіду в Україні.

Методичні завдання:

(законспектувати у зошиті для підготовки до семінарських занять)

Порівняйте законодавство двох країн (України та однієї з країн ЄС) щодо регулювання протидії домашньому насильству. Перед Вами стоїть завдання: виявити спільні та відмінні риси законодавства; оцінити ефективність законодавчих норм з точки зору забезпечення гендерної рівності; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства.

Фахова література:

1. Бакаїм М.В. Досвід зарубіжних країн у подоланні насильства в сім'ї. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 60-68. URL: <https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/60-Bakaim.pdf>
2. Довгунь К. В. Досвід США та Канади у сфері запобігання і протидії домашньому насильству. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 111–114.
3. Коваленко І.А. Проблеми захисту в Україні та зарубіжний досвід запобігання від домашнього насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2023. Вип. 78: частина 2. С. 202–206.
4. Мануїлова К. В., Рудецька П. А. Світовий досвід країн на міжнародно-правові аспекти щодо домашнього насильства. *Київський часопис права*. 2023. (2), 221-227. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.31>
<https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/340>
5. Мануїлова К. В., Рудецька П. А. Злочини домашнього насильства в міжнародному праві: історія становлення відповідальності. Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів : матеріали круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) / НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права. Одеса, 2023. С. 52–55. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23629>
6. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В. В. Муранова та ін. ; за заг. ред. А. О. Галай. Київ : КНТ, 2014.
7. У Франції боротимуться з домашнім насильством за допомогою електронних браслетів. Волинські новини. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/u-frantsiyi-borotymutsia-z-domashniy-nasylstvom-zadopomohoiu-elektronny>

8. Council of Europe. Домашнє насильство – від фактів до дій. Як Стамбульська конвенція поліпшить становище? Офіс Ради Європи в Україні – www.coe.int. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/domestic-violence-from-facts-to-acts-how-will-the-istanbul-convention-improve-the-situation>

9. Попов Г. Запобігання та протидія домашньому насильству: досвід Королівства Швеція. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 3 (55). С. 99–108.

10. Продан Т.В. Протидія домашньому насильству: досвід зарубіжних країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2021. С. 296-298. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/69.pdf